

Posudek oponenta diplomové práce

Bc. Iveta Babjáková:

Média a postkolonialismus - zaměřeno na Afriku

Bc. Iveta Babjáková si vybrala velmi zajímavé leč současně i obtížné téma mediálního obrazu subsaharské Afriky ve třech nejvydávanějších českých periodikách – v Blesku, Mladé Frontě Dnes a v Právu, přičemž se ve své analýze zaměřila na rok 2019. Teoretickým rámcem práce je postkolonialismus, který autorce slouží zejména k zachycení kritizované dichotomie „my vs. oni“, která předpokládá nadřazenost prvních nad druhými či dokonce konstituování toho, co jsme my v ostrém protikladu k těm druhým – přičemž je onen protiklad sociálně konstruován. A právě to se autorka snaží ve své práci odkrýt za pomoci kritické diskurzivní analýzy. Volbu tématu i její teoretické a metodologické zakotvení hodnotím velmi kladně, k textu však mám několik spíše kritických poznámek, které snad autorka – jak doufám – nebude vnímat jako prvek nadřazenosti oponenta a snahu konstituovat si vlastní hodnotu v povyšování se nad kritizovaným textem, ale jako snahu o konstruktivní kritiku.

Začnu tím důležitějším, tj. obsahovou stránkou. Spíše na okraj bych rád autorku vybídl k zamyšlení, zda samo autorčino odůvodnění, proč bychom se měli Afrikou zaobírat a zajímat se o ni (tj. podle ní *turismus, nerostné suroviny, zemědělský potenciál či lidský kapitál*), není do velké míry v podstatě obhajobou přístupu k Africe jako k objektu, nikoliv jako k subjektu, a tudíž by s ním měli mnozí postkolonialisté závažný problém. Otázkami, které si autorka správně klade, bychom se přeci neměli zajímat proto, že Afrika je zajímavým obchodním partnerem, ale už jen proto, že věříme v ontologickou rovnost lidských bytostí a odmítáme jejich reifikaci.

Tím se částečně dostávám k pro mě závažnějšímu problému, a to k mezerám v rešerši odborné literatury a místy neúplně precizní práce se zdroji. Konkrétně mám na mysli např. to, že v přehledu českých autorek a autorů, jež se postkolonialismem zabývají, chybí např. doc. Hana Horáková. Ještě větším problémem je pro mě fakt, že E. Said je zmíněn jen zprostředkovaně (s. 19), přičemž právě jeho dílo by autorce nemělo pro takovéto téma rozhodně uniknout. Větší péče v práci se zdroji by se zkrátka vyplatila, autorka by pak neodkazovala na časopis „**Diskurz** and Society“ (namísto „Discourse and Society“ – s. 28), či „Diskurz, autor genealogie“ na místo „Diskurz, autor, genealogie“ (ibid.) – ona chybějící

čárka dává nad to celému názvu úplně jiný význam. A snad už jen na pro pousmání musím zmínit i s. 22, kde autorka namísto Frantze Fanona odkazuje (snad ne freudovsky) na „Falona“ (ale v odkazu na zdroj už je jméno uvedeno správně).

Tyto výtky práce se zdroji se týká především teoretické kapitoly, která celkově působí dobře a kvitují také to, že obsahuje i kritiku postkolonialismu. A právě na ni autorka dle mého názoru měla navázat stručným shrnutím teoretického rámce práce, s nímž bude – poučena kritikou – konkrétně operovat.

Dále se musím přiznat, že jsem moc neporozuměl tomu, proč autorka tvrdí, že je naše (české) vnímání Afriky předsudečné, jako u „západních“ států, a že to je tím, že máme všechny zprávy o Africe zprostředkované. „Původní obyvatelé“ (měli bychom tedy v duchu postkolonialismu rovněž říkat „domorodci“) ve Francii, Nizozemí či Británii mají přeci na rozdíl od nás s Afričany každodenní a intenzivní zkušenosti a i zpravodajsky mají o dění v Africe mnohem větší přehled, který navíc přinášejí „filiálky“ jejich sdělovacích prostředků z Afriky (typicky např. africké vysílání BBC). Obávám se tedy, že země na západ od nás (s každodenní zkušeností s Afričany) mají mnohem menší „koloniální předsudky“ než my. I proto by bylo velmi zajímavé srovnat výsledky této diplomové práce s jinými výzkumy na stejné téma v „typicky západních státech.“ A když jsme u toho srovnávání, tak mi v práci ještě více chybí srovnání těchto tří komerčních deníků s veřejnoprávními médii, která by se z logiky věci (nejde jim o zisk) měla Afrikou zaobírat objektivněji a která mají bezesporu významná podíl na formování našeho vnímání Afriky.

Co se samotné analýzy a závěru práce týče, tak musím autorku jediné pochválit, neboť prokázala velmi dobrou schopnost analytického myšlení a argumentace. A ačkoliv její závěry nebyly překvapivé (jak ostatně sama píše), byly velmi dobře vyargumentované. Snad jen u kap. 5.1.7. *Přirovnání k Africe/srovnání s Afrikou* bych nebyl tak příkrý, neboť zkrátka nelze srovnávat, aniž bychom neupozornili na to, že některé státy jsou na tom hůře, přičemž je jasné, že většinou se bude jednat o státy, které se vyskytují na „světové periferii“ (omlouvám se za tento povýšenecký výraz). Zamlčovat jednoznačnou geografickou distribuci určitých problémů v různých statistikách by dle mého názoru bylo chybou. Kritiku bych spíše zaměřil na to, že jsme daleko od stavu, kdyby se i naši čtenáři mohli dozvědět o žebříčcích, kde jsou na tom africké státy lépe v pozitivním slova smyslu, o tom, jak jsou statistiky HDP apod. zásadně zkrácené a pro Afriku nepoužitelné či o pozitivních případech vývoje v rámci periferie (něco ve smyslu Faktomluvy od Hanse Roslinga).

A snad poslední popíchnutí v rámci obsahové stránky si neodpustím – obecně je lepší ve svých textech nepsat formulace typu: „*tato diplomová práce významně přispívá k rozšiřování postkoloniální debaty v českých kruzích*“ (s. 11) a „*Závěry práce jsou přínosné*“ (s. 63) a nechat to na posouzení čtenáře.

Po formální stránce na mě práce působila rozporuplně. Na jedné straně jsou v ní velmi čtivé a dobře napsané pasáže. Na straně druhé zase takové, které mají značné problémy s plynulostí a návazností textu – autorka se na mnoha místech vrací k již uvedenému, aniž by spíše všechny takové zmínky sjednotila do jedné mnohem více vystihující pasáže. Absence jasné „dějové linky“ je místy ještě umocněna krátkými větami, jež působí – s mírnou nadsázkou – jako výkřiky ve tmě (např. s. 9 „*Tento náhled na svět je ve společnosti přítomný již několik staletí. Už na počátku kolonizačních snah Evropy. Máme (jako západní společnost) pocity nadřazenosti a privilegovanosti. Články, které jsou analyzovány, jsou z roku 2019.*“). Místy zase autorka zcela zbytečně zabíhá do detailů – např. „*Post*“ znamená něco „po“. *Pro představu: postfeminismus, post-strukturalismus, post-marxismus, nebo například v českých termínech: poválečné období nebo porevoluční období*“ (s. 14).

V práci se rovněž vyskytují překlepy, dvě tečky místo jedné či tří, chybně psané uvozovky a prakticky v celé práci autorka chybně používá pomlčky a spojovníky. A až jednou autorka bude třeba psát doktorskou práci, tak si ještě dovoluji poradit, že úvod, závěr a seznam pramenů a literatury se nečísluje.

Vzhledem k výše uvedenému snad není divu, že předkládanou práci k **obhajobě jednoznačně navrhuji**, neboť nejenže splňuje veškerá kritéria kladená na diplomové práce, ale v některých ohledech nad to představuje velmi zajímavý text, z něhož jsou zřejmé autorčiny analytické a argumentační kvality.

V Českém Meziříčí 18. ledna 2021

Mgr. Jan Prouza, Ph.D.